

Postanowienie z dnia 18 grudnia 2006 r.

II PZ 60/06

Jeżeli wyrok rozstrzyga o powództwie głównym i wzajemnym, to na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) pobiera się osobno opłatę od apelacji dotyczącej tej części wyroku, w której orzeczono o powództwie głównym oraz osobno opłatę od apelacji dotyczącej tej części wyroku, która rozstrzyga o powództwie wzajemnym, choćby strona wniosła apelację w jednym piśmie procesowym.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 grudnia 2006 r. sprawy z powództwa W. I.P. Spółki z o.o. w W. przeciwko Bożenie W. o ustalenie nieistnienia stosunku pracy w zakresie zatrudnienia na 1/2 etatu, tj. ustalenie stosunku pracy za oznaczonym wynagrodzeniem w kwocie 1.277 zł; i powództwa wzajemnego Bożeny W. przeciwko W. I.P. Spółce z o.o. w W. o ustalenie stosunku pracy za oznaczonym wynagrodzeniem 2.138 zł z równoczesnym zwolnieniem z obowiązku świadczenia pracy w wysokości 1/2 etatu, na skutek zażalenia strony powodowej i pozwanej wzajemnej na postanowienie Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy z dnia 6 lipca 2006 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżone postanowienie.

U z a s a d n i e n i e

Ostatecznie precyzując powództwo strona powodowa W. I.P. Spółka z o.o. w W. wniosła o ustalenie, że łączy ją z pozwaną Bożeną W. jedna umowa o pracę na stanowisku specjalisty do spraw bhp, w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem 1.277 zł brutto. Z kolei pozwana (powódka wzajemna) Bożena W. wniosła o ustalenie, że od 1 marca 2003 r. strony łączy umowa o pracę na stanowisku specjali-

sty do spraw bhp w wymiarze pełnego etatu za wynagrodzeniem w kwocie 2.138 zł brutto z równoczesnym zwolnieniem jej z obowiązku świadczenia pracy w wymiarze połowy etatu w związku z pełnieniem funkcji związkowej.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Wałbrzychu wyrokiem z 2 marca 2006 r. [...] ustalił, że pozwana (powódka wzajemna) pozostaje w zatrudnieniu u strony powodowej (pozwanej wzajemnej) na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w wymiarze pełnego etatu na stanowisku specjalisty do spraw bhp za wynagrodzeniem zasadniczym 2.138 zł brutto, na które składa się wynagrodzenie stałe w wysokości 1.277 zł brutto oraz wynagrodzenie dodatkowe w wysokości 861 zł brutto przyznane na okres zamknięty od 15 czerwca 2002 r. do dnia wyboru nowych władz Zakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność”, przypadającego na rok 2006, z jednoczesnym prawem zwolnienia pozwanej (powódki wzajemnej) z obowiązku świadczenia pracy za wynagrodzeniem w wymiarze połowy etatu w związku z pełnieniem funkcji przewodniczącej zakładowej organizacji związkowej. „Dalej idące powództwo główne jak i wzajemne” Sąd Rejonowy oddalił.

Wyrok powyższy zaskarżył apelacją powód (pozwany wzajemny) w całości, uiszczając przy wniesieniu apelacji opłatę podstawową w wysokości 30 zł. Apelacji tej Sąd Rejonowy-Sąd Pracy nadał bieg.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy postanowieniem z 6 lipca 2006 r. [...] wydanym po przeprowadzeniu rozprawy apelacyjnej, odrzucił apelację powoda i pozwanego wzajemnie od wyroku Sądu Rejonowego z 2 marca 2006 r. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że strona powodowa (pozwana wzajemnie) w apelacji wniesionej 25 kwietnia 2006 r. zaskarżyła wyrok zarówno w zakresie oddalenia jej powództwa, jak i uwzględnienia powództwa wzajemnego. Strona skarżąca swoją apelację opłaciła znakami opłaty sądowej w kwocie 30 zł. Sąd Okręgowy uznał, że w zakresie opłat apelacja podlega rygorom ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 149 i 151 ustawy). Zgodnie z art. 35 tej ustawy, apelacja podlega opłacie podstawowej w kwocie 30 zł. Według art. 18 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, całą opłatę pobiera się od pozwu i pozwu wzajemnego, natomiast zgodnie z ust. 2 art. 18 przepisy przewidujące pobranie opłaty od pozwu stosuje się również do opłaty od apelacji. Tym samym strona powodowa (pozwana wzajemna) zobowiązana była uiścić dwie opłaty podstawowe od apelacji, łącznie kwotą 60 zł. Brak uiszczenia opłaty w należytą wysokośći uzasadniał odrzucenie apelacji w cało-

ści. Sąd Okręgowy odrzucił apelację strony powodowej na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. podnosząc, że przepis ten należy interpretować w powiązaniu z art. 130² § 1 k.p.c., który mówi o „należytych opłaceniu” pisma. Wniesienie opłaty podstawowej w kwocie 30 zł nie miało, zdaniem Sądu, znaczenia procesowego.

Powyższe postanowienie (o odrzuceniu apelacji) zaskarżył zażaleniem pełnomocnik powoda i pozwanego wzajemnie - W. I.P. Spółki z o.o. w W., domagając się jego uchylenia. W uzasadnieniu zażalenia skarżący podkreślił, że opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie (art. 3 ust. 1 ustawy o kosztach). Pismo wnoszone przez kilka osób podlega jednej opłacie (z wyjątkiem współuczestnictwa formalnego). Według skarżącego, przytoczone przepisy dają postawę do przyjęcia tezy, że na gruncie nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych obowiązuje zasada, iż jedno pismo procesowe podlega jednej opłacie sądowej. Obowiązywanie tej zasady odzwierciedla również art. 14 ust. 4 ustawy o kosztach stanowiący, że pobranie od pisma opłaty podstawowej wyłącza pobranie innej opłaty, jak i art. 95 ust. 1 pkt 1 ustawy o kosztach, który stanowi, że nie pobiera się opłaty od wniosku o zabezpieczenie roszczenia zgłoszonego w piśmie rozpoczynającym postępowanie. Zwracając uwagę na jeden z celów nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jakim miało być ograniczenie fiskalizmu, np. zmniejszenie wysokości opłat uiszczanych w postępowaniu cywilnym, skarżący podkreślił, że samo ograniczenie wysokości opłat sądowych bez przyjęcia zasady „jedno pismo procesowe - jedna opłata sądowa” byłoby niewystarczające dla realizacji wspomnianego celu. Skarżący stwierdził, że odtworzona przez Sąd Okręgowy na podstawie treści art. 18 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach norma prawna, nie znajdując żadnego uzasadnienia normatywnego ani aksjologicznego, jest sprzeczna z prawem. Przepis art. 18 ustawy o kosztach nie dotyczy w ogóle kwestii ilości opłat od jednego pisma, ale tego, czy od pisma procesowego (pozewu, apelacji i innych środków zaskarżenia) należy pobrać opłatę. Zdaniem skarżącego, stwierdzenie Sądu Okręgowego o obowiązku uiszczenia dwóch opłat sprowadza się w istocie rzeczy do przyjęcia tezy o wnoszeniu przez stronę dwóch apelacji. W wypadku wytoczenia skutecznie powodztwa wzajemnego ma miejsce połączenie dwóch samodzielnych, odrębnych procesów, które łączy pewna więź materialnoprawna wyrażająca się w tym, że „roszczenie wzajemne jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia”. Co do zasady, pozew wzajemny jest rozpoznawany i rozstrzygany razem z pozewem głównym w odrębnych punktach jednego wyroku, chyba że sąd zarządzi od-

dzielną rozprawę co do pozwu głównego i wzajemnego. Od wydanego w pierwszej instancji wyroku stronie przysługuje jedna apelacja do sądu drugiej instancji, przy czym strona, wnosząc apelację, może zaskarżyć wyrok w całości lub w części. Przyjmując pogląd Sądu Okręgowego należałoby założyć, że strona chcąc zaskarżyć w całości wyrok zapadły w sprawie z powództwa wzajemnego, musiałaby zawsze wnosić dwie apelacje, natomiast jedną apelacją mogłaby zaskarżyć wyrok tylko w części. W ocenie pełnomocnika skarżącego pogląd taki jest nie do przyjęcia na gruncie obowiązujących przepisów postępowania cywilnego.

Skarżący nie zgodził się również ze stanowiskiem Sądu, według którego w razie nieuiszczenia opłaty podstawowej apelacja podlega odrzuceniu. Przepis art. 130² k.p.c. reguluje skutki prawne wniesienia nienależycie opłaconego pisma procesowego (pозew, apelacja) przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, bądź przez przedsiębiorcę w sprawach gospodarczych. Przepis art. 130² k.p.c. stanowi *lex specialis* wobec art. 130 § 1 k.p.c., a zatem nie można go interpretować rozszerzająco. Stosownie do art. 130² § 3 k.p.c. sąd odrzuca bez wezwania do uiszczenia opłaty pismo wniesione przez radcę prawnego podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia. Według skarżącego konwencja terminologiczna przyjęta w przytoczonym przepisie różni się od terminologii przyjętej na gruncie ustawy o kosztach sądowych. Podczas gdy w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych stanowi się o opłacie stałej, stosunkowej i podstawowej, to w Kodeksie postępowania cywilnego jest mowa tylko o opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej, co może budzić wątpliwości co do zakresu tych terminów. Porównując ustawę o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z treścią art. 130² k.p.c., można wysnuć wniosek, że ustawodawca traktuje termin „opłata w wysokości stosunkowej” jako tożsamy z „opłatą stosunkową”, nie ma bowiem żadnych racjonalnych argumentów przemawiających za tym, aby nadawać mu szersze albo węższe znaczenie. Zdaniem skarżącego również w przypadku terminu „opłata w wysokości stałej” mamy do czynienia z terminem tożsamym z „opłatą stałą”. Przepis art. 130² § 3 k.p.c. nie obejmuje zatem swym zakresem opłaty podstawowej, gdyby bowiem ustawodawca chciał objąć zakresem powyższego przepisu również opłatę podstawową, użyłby terminu „opłata w wysokości podstawowej”. Skarżący stwierdził, że w przypadku opłaty podstawowej nie znajduje zastosowania art. 130² § 3 k.p.c., lecz art. 130 § 1 k.p.c. w związku z art. 370 k.p.c., innymi słowy

apelacja może zostać odrzucona dopiero po wezwaniu do jej opłacenia i upływie wyznaczonego terminu do uiszczenia opłaty podstawowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione, jednakże z innych względów niż wskazane przez skarżącego. Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm., zwanej dalej ustawą o kosztach sądowych), całą opłatę pobiera się od pozwu i pozwu wzajemnego, natomiast zgodnie z ust. 2 art. 18 przepisy przewidujące pobranie opłaty od pozwu stosuje się również do opłaty od apelacji. Jeżeli wyrok rozstrzyga o powództwie głównym i powództwie wzajemnym, prawidłowe zastosowanie art. 18 ust. 1 i ust. 2 ustawy o kosztach sądowych oznacza pobranie osobnej opłaty od apelacji dotyczącej wyroku orzekającego o powództwie głównym i od apelacji dotyczącej wyroku orzekającego o powództwie wzajemnym.

Odnosząc się do przedstawionych przez skarżącego rozważań na temat istoty powództwa wzajemnego, podnieść należy, że razie wniesienia pozwu wzajemnego dochodzi wprawdzie w tym samym procesie do szczególnego rodzaju kumulacji przedmiotowej roszczeń, jednakże powództwo wzajemne pozostaje samodzielnym powództwem i tylko z racji swojego powiązania z powództwem głównym jest z nim łącznie rozpoznawane. Rozpoznanie obu powództw w jednej sprawie i wydanie wyroku, w którym sąd rozstrzyga jednocześnie o powództwie głównym i powództwie wzajemnym, nie oznacza, że powództwa te tracą swoją procesową odrębność. Z tych przyczyn nie można, na przykład, przy ustalaniu wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego sumować wartości przedmiotu rozstrzygnięcia w sprawie z powództwa głównego i wzajemnego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z 23 maja 1997 r., I PZ 21/97, OSNAPiUS 1998 nr 4, poz. 126; z 25 maja 1997 r., I CZ 50/99, niepublikowane; z 25 maja 2001 r., V CZ 62/01, niepublikowane).

Nie ulega wątpliwości, że każda ze stron - powód i powód wzajemny - uiszcza opłatę od swojego pisma (np. pozwu) podlegającego opłacie. W sytuacji zaskarżenia przez jedną ze stron w całości wyroku, w którym orzeczono co do powództwa głównego i co do powództwa wzajemnego, przyjmuje się, że skarżący w jednym piśmie procesowym zawiera w istocie dwa środki odwoławcze (apelacje) - odrębnie co do orzeczenia sądu rozstrzygającego o powództwie głównym, od którego ma obowiązek

uiścić należną opłatę, odrębnie co do orzeczenia rozstrzygającego o powództwie wzajemnym, od którego również ma obowiązek uiścić należną opłatę. Skoro od dwóch pozwów (pozwu głównego i pozwu wzajemnego) należałoby uiścić - co do zasady (w sprawach z zakresu prawa pracy nie pobiera się bowiem opłaty od pozwu wniesionego przez pracownika, co wynika z wykładni art. 35 ust. 1 w związku z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach) - odrębnie dwie opłaty (art. 18 ust. 1 ustawy o kosztach), to również od apelacji, w której zaskarżono w całości wyrok sądu pierwszej instancji rozstrzygający o powództwie głównym i powództwie wzajemnym, należy uiścić dwie odrębne opłaty (albo opłatę stanowiącą kumulację - matematyczną sumę - opłat od powództwa głównego i wzajemnego, na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy o kosztach). Wyrok taki rozstrzyga bowiem dwie odrębne sprawy - połączone jedynie formalnie na podstawie art. 204 k.p.c. - a apelacja, w której zaskarżono wyrok taki w całości, odnosi się w istocie do dwóch odrębnych spraw (o odrębności spraw wynikających z powództwa głównego i wzajemnego świadczą choćby art. 218 k.p.c. i art. 317 k.p.c.). Z przepisów ustawy o kosztach (art. 3 ust. 1, art. 4, art. 18) nie można wyinterpretować zasady, że jedno pismo sądowe podlega jednej tylko opłacie sądowej, której to zasadzie należałoby przypisać taką treść, jaką sugeruje w zażaleniu skarżący. Z art. 4 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach („pismo wnoszone przez kilka osób podlega jednej opłacie”) nie wynika wcale, że nie jest możliwe kumulowanie opłat należnych na przykład od skumulowanych przedmiotowo w jednym piśmie roszczeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2006 r., IV CZ 64/06, niepublikowane, zgodnie z którym od skargi kasacyjnej od orzeczenia w przedmiocie uchylenia kilku uchwał organu spółki pobiera się opłatę stanowiącą taką wielokrotność kwoty 2.000 zł, ilu uchwał dotyczy skarga).

W rozpoznawanej sprawie pełnomocnik powoda (i pozwanego wzajemnego) określając granice zaskarżenia stwierdził, że zaskarża wyrok Sądu Rejonowego w całości, co oznacza, że zaskarżeniem objęta została zarówno część wyroku rozstrzygająca o powództwie głównym, jak i część rozstrzygająca o powództwie wzajemnym. Wobec tego, uiszczenie od apelacji jedynie opłaty podstawowej w kwocie 30 zł nie stanowiło uiszczenia opłaty należnej w rozumieniu art. 130² k.p.c.

Zastrzeżenia budzi jednak - w okolicznościach rozpoznawanej sprawy - zastosowany przez Sąd Okręgowy rygor odrzucenia pisma na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. Skoro apelacja dotyczyła dwóch różnych rozstrzygnięć zawartych w tym samym orzeczeniu, a została opłacona opłatą podstawową w kwocie 30 zł (zgodnie z

art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach), to co najmniej w części, w jakiej zostało uwzględnione powództwo wzajemne (wytoczone przez pracownika przeciwko pracodawcy), została opłacona należycie. Jeżeli nie było wystarczająco jednoznaczne, której części zaskarżonego orzeczenia (albo - której części wniesionej apelacji) dotyczy uiszczona opłata podstawowa (czy części rozstrzygającej o powództwie głównym, czy też części rozstrzygającej o powództwie wzajemnym), należało wezwać pełnomocnika skarżącego (na podstawie art. 130 k.p.c., jednak pod rygorem odrzucenia a nie zwrotu apelacji) do stanowczego wypowiedzenia się, której części apelacji - skarżącej wyrok oddalający powództwo główne, czy uwzględniającej powództwo wzajemne - dotyczy opłata 30 zł uiszczona przy wniesieniu pisma przez pełnomocnika powoda (pозwanego wzajemnego). Rygoryzm art. 130² § 3 k.p.c. oraz wprowadzony nim restrykcyjny mechanizm odrzucania pism procesowych, od których nie została uiszczona należna opłata, wyklucza taką wykładnię tego przepisu, która pozwalałaby na jego zastosowanie także w sytuacjach niejednoznacznych lub niepewnych. Wątpliwości dotyczące nadania biegu wniesionemu pismu, w tym wątpliwości odnoszące się do uiszczenia opłat sądowych, powinny być procesowo rozwiązywane przez zastosowanie trybu uzupełniania braków pism procesowych, określonego w art. 130 k.p.c.

Nie można podzielić stanowiska skarżącego, który uważa, że art. 130² § 3 k.p.c. nie obejmuje swym zakresem opłaty podstawowej, gdyby bowiem ustawodawca chciał objąć nim również opłatę podstawową, użyłby terminu „opłata w wysokości podstawowej”. Zagadnienie, czy opłatą w wysokości stałej, o której mowa w art. 130² § 3 k.p.c., jest również opłata podstawowa, określona w art. 14 ustawy o kosztach, było już przedmiotem wielu rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Wyrażony w tym zakresie przez skarżącego pogląd, odbiegający od ukształtowanego orzecznictwa, należy uznać za nietrafny.

W uchwale z 26 września 2006 r., II UZP 11/06 (LEX nr 193146), Sąd Najwyższy przyjął, że art. 130² § 3 k.p.c. stosuje się do środków odwoławczych i środków zaskarżenia podlegających opłacie podstawowej, o której mowa w art. 35 i 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że określenie „opłata w wysokości stałej” ma szerszy zakres znaczeniowy niż określenie „opłata stała” i obejmuje także opłaty, które nie są opłatami stałymi w rozumieniu ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ale ich wysokość jest stała dlatego, że została określona kwotowo, jak to

ma miejsce w przypadku opłaty podstawowej. Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w uchwale z 21 listopada 2006 r., III CZP 109/06 (LEX nr 197685), przyjmując, że opłata podstawowa określona w art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych jest opłatą w wysokości stałej w rozumieniu art. 130² § 3 k.p.c. Z przytoczonych orzeczeń wynika, że co do zasady rygor odrzucenia pisma procesowego na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. stosuje się także do pism podlegających opłacie podstawowej. Jednak w rozpoznawanej sprawie zastosowanie tego rygoru było niewłaściwe ze względów przedstawionych na wstępie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.

=====